

Зміст

Вогонь легко сплутати зі світлом	9
Блискуча риба	33
Зимові бджоли	48
Говоріть голосніше, говоріть нормально	53
Невловиме серцебиття	73
Старанно створена іграшка	85
Приватний будинок	93
М'яке пір'я та гострий зір	122
Демонстративний цілунок	140
Котячий сон	164
Але з любов'ю	173
Щось зовсім несхоже	191
Щось схоже на зізнання	223
Іві-водяна-німфа	231
<i>Епілог</i>	276
<i>Подяки</i>	286

Вогонь легко сплутати зі світлом

Озерний край

Уперше я побачила Віту три роки тому. День розпочався, як інші дні, — з вітання з донькою. Чим старшою вона ставала, тим коротшими видавалися спалахи близькості, якими вона час від часу мене тішила. Я розбудила її перед тим, як піти в душ та одягнутися, але, перш ніж спуститися на кухню, змушена була будити її знову.

Того літа я дотримувалася білої дієти, і різноманіття моїх сніданків обмежувалося тостами, пластівцями або крампетами. У дні, коли їжа не мусила бути сухою, білими могли вважатися яєшня чи омлет. Я не можу сказати, чи яйце сьогодні може вважатися білим, доки не візьму його до рук. Це маленька, втім справжня радість для мене — бути дорослою і мати змогу вирішувати, не пояснюючи причин, чому сьогодні можна вважати яйця білими, а отже — їстівними чи ні. І ніхто мені не скаже, що я виставляю себе на посміховисько. Що я — істеричка, що я намагаюсь привернути увагу і що мене слід ігнорувати, аж доки я не з'їм щось несамовито кольорове.

Час від часу, і лише коли Доллі була поруч, я могла демонстративно з'їсти щось поза затвердженням списком продуктів. *«Ти ж можеш їсти нормально, можеш поводитися, як усі ми, без оцієї метушні»*, — часто говорила мама. Коли вона була жива, я відповідала їй подумки, і зараз, коли вона вже померла, усе ще відповідаю: *«За такі поступки, мамо, треба платити, завжди треба платити, і плачу за це я»*.

Це моє горло й усе тіло горить, коли я ввічливо ковтаю їжу неправильного кольору. Це моя рука свербить, коли, вітаючись, сусід легенько торкається моєї шкіри. Я ношу на собі сліди цих зустрічей, цих болісних сенсорних втручань.

Ця ціна завжди здавалася мені меншою, коли я робила це для доньки. Бо вона — єдине, що я любила більше за свої правила. Уже тоді я боялася того, що існує між нами. Я уявляла собі вгодовану істоту, яка швидко росте і щодень віддаляє нас одну від одної. Чим більше віддалялася Доллі, тим старанніше я намагалася створити ілюзію нормальності. Щоразу, коли могла, я напружено намагалася не показувати їй свою звичну поведінку. Під час білої фази я сміливо додавала до свого раціону бліді, та все ж не білі шматочки їжі: почищені й порізані яблука, зелений виноград, копчений лосось чи курку. А у ті періоди, коли вважала їстівними лише рожевий йогурт і фрукти, я робила для нас сирні тарілки з крекерами, щоб ласувати перед телевізором, і потайки здригалася, коли сухі крихти розпростовувалися у горлі, наче чийсь пальці.

За рік до того, як з'явилася Віта, у наш садок прибився котик. Як тільки до нього хтось наближався, напружене сіре створіння завмирало й пильно дивилось у далечінь. Кошеня нагадувало маленького політика, ображеного безпардонним тілесним контактом, утім змушеного залишатися ввічливим. Попри явну незацікавленість у нашій компанії, якийсь час воно регулярно нас навідувало й приносило маленькі трупички полівок. Обережно клало свою здобич нам до ніг, а потім насторожено всідалося поруч, відвертаючи маленьку мордочку. Спочатку ми намагалися його погладити, але воно помітно здригалось від наших дотиків, хоч і не втікало. У такий невеселий спосіб воно навчило нас повністю його ігнорувати.

Коли я їла не білу їжу заради доньки, то трималася так само напружено, як той кіт, і, як і він, сподівалася, що

жертву мою буде прийнято мовчки, без галасу. Доллі старанно уникала прямих коментарів щодо моїх відступів від специфічних правил харчування. І я вирішила (як, власне, часто робила) сприймати її підліткову байдужість до мене за вихованість. Натомість я не розповідала їй, наскільки мене бентежать кольори й текстури багатьох з її улюблених продуктів. Зараз я розумію, що, можливо, ця догідливість між нами була лише плодом моєї уяви: усе неказане, усі невисловлені компроміси — усе це здавалося мені любов'ю. Та, зрештою, я зрозуміла, що моя донька не знаходить втіхи в мовчанні, що втіху в ньому бачу лише я. Тепер я знаю, що ми різні й несхожі — у цьому та в багатьох інших моментах. Я мусила б пам'ятати, як швидко вона зненавиділа того кота.

Невдовзі після того, як я вдруге розбудила Доллі, грюкнули вхідні двері, сповістивши мене, що вона пішла в школу, і я залишилася вдома сама. Але з другого поверху до мене продовжували наполегливо лунати голоси. Доллі, як це часто траплялося, залишила увімкненим телевізор, і він промовляв до порожньої кімнати, немов розгублений старенький. Телевізор Доллі подарував батько, і його суворий чорний прямокутник приємно контрастував з дівочою спальнею.

Кімнату облаштовувала бабуся, і надмірний декор від «Лори Ешлі» вже давно не відповідав витонченому смаку Доллі. Коли вона піросла, ми планували влаштувати перевтілення кімнати на честь її шістнадцятого дня народження і часто обговорювали кольори, шпалери та штори, які вона могла б обрати. Та ці плани ми будували тоді, коли 1988 рік здавався неправдоподібно далеким, а думка, що моя маленька донечка виросте в молоду жінку, — ілюзорною. Того літа, коли у наше життя прийшла Віта, Доллі вже було шістнадцять, і наші розмови про ремонт змінилися моєю мовчанкою у відповідь на її міркування, як за

кілька років вона поїде подорожувати перед навчанням чи одразу в університет.

— *Насправді, як часто я сюди приїждитиму?* — запитувала вона, усміхаючись і підпираючи рукою загострене підборіддя. — *Як часто я сюди повертатимусь? Ти ж знаєш, подорожі... нові друзі... ну і... кар'єра, я думаю.* — Коли вона промовила слово «кар'єра», то на мить затамувала подих, немов дитина, яка згадала конфузний термін з уроку біології і через це хихоче.

Коли Доллі щось розповідала, їй часто бракувало правильної граматики, чіткої теми та структури, але її висловлювання завжди були сповнені змісту. Коли вона ламаними фразами розповідала про своє бачення майбутнього, тон її голосу був особливо легким і приємним, немов чарівна мелодія. І я насолоджувалася музикою її слів, але не змістом. Цій метафорі відповідало чимало з того, що говорила мені моя донька того літа. Її розмови були прекрасним зреченням, і лише потім, коли вона поїхала, я відчула, яку рану залишили в мені її слова. І та безжурність, з якою вона говорила про свій від'їзд, для мене була такою ж жахливою, як і саме усвідомлення неминучості її від'їзду.

Хоч я зайшла в кімнату Доллі з наміром вимкнути телевізор, характер дискусії в ефірі змусив мене передумати. Жвава жінка у яскравій сукні, візерунок якої, здавалося, сам по собі мерехтів, немов перешкоди на екрані, брала інтерв'ю в літнього професора. Професор знався на вікторіанській культурі і, очевидно, проводив літо на круїзному лайнері, звідки читав лекції та продавав книжки із власним автографом. Одну з них він тримав у руці, і час від часу вона потрапляла у кадр.

Журналістка у студії говорила радісно, з ентузіазмом, але в темі плавала мілко. Розмову ускладнювало різне місцеперебування мовців. Ніхто не згадав і не пояснив цю затримку супутникового зв'язку, і створювалось враження,

ніби гість студії — невпевнений і сповнений сумнівів. Після кожного запитання — «Коли британці почали прикрашати ялинку на Різдво?», «Чому романи Дікенса такі довгі?» — професор мовчки дивився в камеру з незмінним виразом обличчя. Коли ж запитання нарешті доходило до нього, його міміка змінювалася, а обличчя помітно жвавішало. Але оцей початковий порожній вираз його обличчя й запізнілі відповіді до болю нагадували мені мої щоденні взаємодії. Мені пригадалося, як збентежені тато з мамою підштовхували мене ліктем у спину, поки я подумки складала ідеальні речення, але не могла видобути їх на поверхню, немов вправний плавець, який потрапив у пастку під водою. І знайомі, і незнайомі часто повторювали мені свої запитання, якщо не отримували відповіді за якийсь, невідомий мені, час. І не зводили з мене очей, так, ніби суворість їхнього погляду якимось чином дістане з мене невимовлені слова.

Відповіді професора, коли вони нарешті доходили в ефір, були ретельно сформульовані. Я подумала, що у світі, де всі розмови були б так організовані, ніхто й не помітив би моїх особливостей. Відповіді із затримкою й супутній цьому дискомфорт були настільки мені знайомими, що я потягнулася та вимкнула телевізор. І коли картинка зникала, професор продовжував беземоційно вдивлятися в порожнечу — самотнє обличчя у безкрайньому океані в очікуванні слів, що летять до нього крізь тишу.

Я почала прибирати в кімнаті Доллі, насолоджуючись тишею дому. Коли розсунула штори, кімнату залило сліпуче ранішнє світло, аж складно було розгледіти поля, що розкинулися над нами. Ми живемо в містечку в низині, де охайні дороги впираються з одного боку у фермерські поля, а з іншого — у велике озеро. Сіра вода владно розтікається й оточує наше місто. Наступна вулиця за нашим будинком межує із сільськогосподарськими угіддями, які рішуче піднімаються вгору й простягаються удалечінь. Я завжди

тут жила, і знаю, як наприкінці літа на цих полях спалахує вогонь. Щороку після збору врожаю я спостерігаю, як працівники ферм розпалюють вогнища — високі, у зріст дитини, — щоб спалити те безплідне, що залишилося на землі. Дим збігає униз до садів, він гіркий і водночас соловодкий, сповнений знання. І щороку я повторюю про себе: «*Brucchia la terra, brucchia la terra...*». Так італійці описують насагу, з якою сицилійці обробляють свої ділянки: «*Випалювати землю*». Я шепочу ці слова ніжно, як молитву, щоб вогонь здавався добрим та чистим. Оці вогнища після збору врожаю навчили мене: полум'я легко сплутати зі світлом, воно може так само промовляти до тебе.

Коли мої очі звикли до сонячного світла, я помітила невисоку темноволосу жінку — вона лежала на газоні у суцідньому дворі. Той дім належав Тому і його дружині, вони використовували його як дачу і навідувалися сюди влітку і час від часу впродовж року, зазвичай на тривалі вихідні. Місцеві не дуже любили дачників, кількість яких за останні роки помітно збільшилася. Але Том завдяки своїй привітності цієї антипатії уникнув. Він мав трьох дітей — усі погоди, аж здавалося, що кілька років підряд він привозив одну й ту ж дитину, а новенькими були старшенькі, які невпевнено шкандибали позаду. Дружина Тома була світловолосою й м'якотілою, немов дитина. Жінка на газоні була геть на неї не схожа.

Її байдужість до мого пильного погляду одразу мене зворушила. Вона лежала на спині, розкинувши руки й ноги під неприродним кутом, немов впала з висоти, або ж її хтось поклав туди непритомну. Для мене це була насолода — спостереження без двозначності зорового контакту, бо ж він дорого обходиться, але ти ніколи не знаєш наперед: тебе приймуть чи відцураються. Колись я так само спостерігала за своєю маленькою донькою, коли вона лежала горілиць і плавно пливла екраном УЗД.

— Я люблю тебе найдовше, — говорила я Доллі у моменти сентиментальності, ніби декларуючи свою позицію у змаганні, в якому вона навіть не намагалась брати участь. — Я пізнала тебе раніше, аніж ти мене. — Говорила я доньці знову і знову. — Я турбувалася про тебе і любила тебе раніше, аніж ти мене побачила.

Спочатку я зверталася до її уважного дитячого личка, а потім — до стриманого жіночого обличчя, з таким же ніжним і геть недоречним почуттям належності. Її очі не змінювалися з віком: вона завжди видавалася підозрілою і чесною водночас.

Жінка, котра згодом стане моєю власною Вітою, лежала на зелено-смугастому газоні Тома у сонячних променях так само солодко незворушно, як і фруктові дерева навколо неї. Минуле літо видалося довгим, йому передувала тепла весна, а за ним слідувала лагідна осінь. У розпал літа спека й задуха замкнули нас удома, немов розлючений батько. Але того року, коли з'явилася Віта, літо розпочалося з яскравого сонця, котре світить, але не пече. Ті найперші літні дні були напрочуд яскравими, сповненими серпанкового світла, яке лише обіцяє тепло, але не дарує його. Якщо озирнутися в минуле, той час здається чимось на кшталт генеральної репетиції того вибуху спеки, який прийшов пізніше, пронісся нашими оповитими серпанком вулицями, вишкірившись і розкинувши охоплені полум'ям руки.

Віта лежала, розкинувши руки долонями догори, ніби чекаючи на подарунки. Мене розтривожило її красиво заколоте волосся й чорнильно-синя акуратність пошитого на замовлення одягу. Такий офіційний вигляд змушував думати, що її поза — наслідок радше неприємності чи акту насильства, аніж свідомого наміру. Я поспіхом спустилася донизу, вибігла в сад, голосно гримнувши французькими дверима, а потім відчинила скрипучі двері сараю, щоб перевірити її реакцію. Вона повернула до мене голову, розплющила очі

й ми подивилися одна на одну через низький дерев'яний паркан. Між нами розквітла інтимність її пробудження. Красиве обличчя залишалось безтурботним, вона підвелася й пішла в дім абсолютно безсоромно, немов вона була сама і ніхто її не бачив.

А потім хтось подзвонив мені у двері, і це була вона. Стояла на моєму порозі, сонно кліпаючи у сонячному світлі, сховавши руки за спину і сплівши пальці.

— Ммм... — промимрила вона сама до себе, а тоді, побачивши мене, засміялася. — Я ще не зовсім прокинулася, — сказала вона.

«Ни зоусім. Прокинулася!» — подумки повторила я. — *Зоусім. Прокинулася!»*

Я часто імітую вимову інших і навчилася тримати це при собі, наскільки можливо. Мені подобається вистукувати склади, відстежувати наголоси й м'якість. Виразність Вітиних голосних була немов у іноземця із завченим бездоганним акцентом. Я завжди уважно слухаю сказане: з дитинства це рятувало мене від чужих очей, які у привітаннях і розмовах завжди шукали мої очі. Вираз обличчя зазвичай говорить мені менше, аніж слова. Манера говорити: тон голосу, моменти сумніву, наголоси — ось що промовляє до мене.

— Привіт! Я — Віта, — сказала чарівна маленька жінка, котра стояла на моєму порозі.

«Та-да! Та-да-та», — подумки повторила я, шукаючи патерни, які могли б вказувати на походження з іншого графства — а може, і країни, — або ж на соціальне становище. Коли я слухаю когось, мені дуже допомагає звичка диригувати пальцями, але я знаю, що це може відволікати й турбувати співрозмовника. При першому знайомстві люди зазвичай наголошують саме привітання, а потім — своє ім'я. Але навмисна пауза Віти після особового займенника створила враження, ніби вона — довгоочікувана зірка. *«Ось і я — нарешті!»*

Мій колишній свекор часто хвалився дружбою з доволі відомим місцевим актором. Кілька разів мені довелося з ним зустрічатися в домі свекрів, і кожного разу він знайомився зі мною, немов уперше. І завжди однаково: він схиляв голову, скромно підводив очі, а тоді називав своє ім'я із кривою напівусмішкою, ніби це просто гра у формальності, адже усі й так знають, хто він такий. А от Віта, вітаючись, відзначала не саму себе. Піднесений тон її привітання вбачався визнанням чогось важливого між нами, її підкреслене «я», здавалося, включало й мене. Так, ніби я на неї чекала, або принаймні знала про її існування, була з нею знайома.

«Пропозиції дружби завжди належить робити місцевому мешканцю. Якщо сусід не проявляє ініціативи, новоприбулому при побіжних контактах слід дотримуватися формальних рамок і не виступати з проханням або пропозицією жодної особистої інформації». Моїм довідником з цього питання стала книга, яку я підліткою частенько читала у спробах розгадати соціальні головоломки, в яких опинялася. «Етикет для леді: посібник із соціальної взаємодії» написала у 1959 році Едіт Огілві, немолода плодovита авторка любовних романів і любителька посеред дня носити діаманти та мереживний шифон. Едіт була церемонною і трішки ексцентричною — це був той невловимий баланс, досягнути якого я і сама прагнула. Покійна Огілві двічі виходила заміж, і обидва її чоловіки могли дозволити собі забезпечувати її аристократичні замашки та гламурний стиль життя. Згадки про ці щасливі обставини можна було знайти на сторінках книги й на супровідних фотографіях. Проблеми, якими вона переймалася, були не особливо практичними — наприклад, управління заміським будинком чи доречність звернення до приїжджих високих гостей — утім, соціальні поради в більшості своїй були цілком доречними. Едіт присвятила цілий розділ сусідам і новим знайомим. Але ніде у книзі

не згадувалося, що робити, якщо ти бачиш, як хтось спить на газоні, а потім прокидається і приходить на твій поріг без запрошення.

— Я побачила вас і не могла стриматися, щоб не назватися. Хотіла з вами познайомитися. Мій чоловік каже, що мені так не терпиться завести нових друзів, що я не лишаю нікому шансу запросити нас хоч кудись! — захихотіла Віта. Вона сміялася голосно і не соромилась цього, не намагалася прикрити рота чи приховати свою втіху, як часто роблять люди, натомість відкривала рота ще ширше, показуючи блискучі дрібні зуби.

«Заспокойся, заспокойся, тихіше, тихіше, тихіше, — завжди говорили мені, коли дитиною я здіймала будь-який шум. — Голосніше, повтори, скажи ще раз», — постійно повторювали мені з підліткового віку, але зізнання Віти, що її бажання переважило етикет, зняло з мене провину за це знайомство не за процедурою, і я була їй за це вдячна. Її вимова свідчила про розміреність багатого життя, уроки тенісу, приватну освіту й літні канікули за кордоном. Тон її голосу був впевненим і заспокійливим, немов у гостя, котрий замовляє напої в недосвідченого бармена. Я зрозуміла, що не будши іноземкою, Віта мала найсильніший англійський акцент, який мені доводилось чути. Її вимова була такою відточеною й досконалою, що навіть я, постійно практикуючись у виявленні невідповідностей, спочатку подумала, що це, мабуть, навмисна й ретельно виконана вистава, пародія. Але її мова давалася їй чисто й без зусиль.

— А чому ви в будинку Тома? Ви — його подруга? — запитала я.

Через її стрункість та елегантність здалеку здавалося, що вона молодша, але зблизька я зрозуміла, що вона значно старша за мене. Легенькі зморшки на її обличчі змушували думати, що їй десь близько п'ятдесяти. У неї були

виразні очі й шкіра, колір якої свідчив про регулярну й ретельно здобрену сонцезахисною олійкою засмагу.

«У нашому місті вона не зможе підтримувати цей відтінок довше серпня. Та й похизуватися засмагою тут небагато можливостей, бо всі закутані в пальта й шарфи», — сказала я подумки голосом моєї мами. Але навіть шпетячи Віту у своїх думках, я знала, що ця жінка буде засмаглою увесь рік і що вона знайде безліч нагод для одягу, котрий підкреслював би вицілувану сонцем шкіру. Тіло Віти сяяло дивним блиском, якого я раніше ніколи ні в кого не бачила. Навряд чи я колись знайду іншу Віту. Вона була дорогоцінним каменем у формі людини, видобутим десь із глибин і піднятим на поверхню, щоб жити поміж сірих камінців блискучим нагадуванням про нашу тьмяність. Поруч зі мною, блідою і слабосилою, Віта була темною та чіткою, справжньою, немов шмат мармуру. І такою ж холодною під долонею. А я — немов чиєсь заїкання, мерехтливий міраж, повітря, розмите літнім сонцем.

— Тома? А, Тома! Він наш добрий друг. Такий приємний чоловік, правда? Милий. А як вас звати?

Її неочікувана поява в мене на порозі того дня була суцільною незручністю, і подумки я прокручувала в голові файли усіх можливих перших зустрічей. І хоча Віта дивилася на мене, того знайомого мені очікування, яке цокало, немов годинник, не було. Здавалося, вона абсолютно позбавлена цікавості чи занепокоєння. У її пильному погляді не було чекання. Щось зовсім для мене нове й заспокійливе. Зрештою, я назвалася, намагаючись повторити патерн її вітання: «Та-да! Та-да-та».

— Привіт! Я — Санді. — Називаючи своє ім'я, я відступила на крок, щоб збільшити простір між нами. Я постійно віддаляюся від людей. Світ — це лише низка кімнат, до яких я помилково потрапляю. І мені ніколи не дають достатньо часу, щоб заспокоїтися, натомість кличуть в іншу

кімнату, яка вимагає якоїсь іншої, незрозумілої мені поведінки. Часом, уникаючи знайомих, я задкую, притискаюся спиною до стіни, а тоді відходжу боком, немов краб, і мене не слухаються ноги. «Скажи: “Як поживаєте?”», і ніколи-ніколи не кажи: “Рада познайомитися”», — незримо підказала Едіт.

— Як поживаєте?

— Ви — Санді? — відповіла Віта. — Яке прекрасне ім'я, люба! Просто фантастичне. Як ваші справи? — Вона так схвально це сказала, ніби ми домовились вигадувати імена, і мій вибір її потішив.

Я не просила Віту пояснити її реакцію на моє ім'я, бо давно приборкала ту частину себе, яка очікує від людей ясності. Але змиритися з плутаниною — значить жити самотньо у кролячій норі. Це значить, що я мушу міцно триматися за реальність і ті факти, які можна підтвердити, за акценти й голосові патерни, які говорять мені правду. Це значить жити карикатурним життям, у якому не можна брати під сумнів нічого неможливого й ненаукового, хай яким химерним воно здається. Керівник місцевої пошти не вітається зі мною таким же веселим «Привіт», як з іншими відвідувачами. Якщо я приходжу в похмурий день, він запитує: «Що ви зробили із сонцем?». Він говорить різко, без тіні гумору, ніби я привласнюю щось матеріальне, щось, що по праву належить йому. Серед інших його привітань — запитання, чому я принесла дощ, сніг чи вітер. Саме на мене, а не на пору року він покладає відповідальність за кожну зміну температури. А у відповідь на моє прощання він каже іншу свою улюблену, але таку ж безглузду фразу: «Наступного разу приносьте із собою сонце, добре, дорогенька?». Він дякує мені за гарну погоду ввічливо й буденно, немов простягає здачу.

Я довела до ідеалу відповідь людям, які так зі мною говорять — звук, подібний на різкий видих: «Ха!». Це значить, що мені зрозуміло, що співбесідник мав на увазі, і весело

водночас. Це відповідь на всі соціальні загадки, які не можна розв'язати іншою відповіддю: «О, це цікаво». Ця фраза теж подобається людям, але обидві слід говорити лиш у момент тиші поміж їхніми фразами, не перебивати, навіть якщо співбесідники повторюються. Не звертати уваги на ці повтори, і не виправляти їх, хай там яких фактичних помилок вони припустилися. А ще людям подобається зоровий контакт. Але не занадто інтенсивний. Для цього у мене теж є система, якої я дотримуюсь під час соціальної взаємодії. Я зустрічаюся поглядом з людиною на п'ять секунд, потім відводжу погляд на шість і знову повертаюся на п'ять. Якщо не можу витримати п'ять, то намагаюся витримати хоча б три секунди, і вже тоді дозволити собі відвести погляд.

Люди не люблять, коли ти метушишся, тарабаниш пальцями чи вовтузишся. Їм більше подобається спокій. І усмішки. Едіт Огілві наполягала: *«Усмішка може зробити красивим навіть найзвичайнісіньке обличчя. Якщо людина не може бути красивою, вона все одно повинна намагатися видаватися доброю та щасливою. Усмішка приведе вас до соціального успіху, тоді як похмуре обличчя, яким би красивим воно не було, лише відштовхуватиме потенційних знайомих та друзів».*

Коли до мене звертаються, я хмурюся від зосередження і думаю, що колись це закінчиться. Так багато правил і нагадувань самій собі, що годі розібрати і слово з тих, що до мене промовляють.

Стоячи на порозі, Віта сприйняла мій крок назад як запрошення і зайшла в дім, ахнувши від здивування через схожість наших будинків. Проходячи повз, вона поплескала мене по руці, і моєї шкіри торкнулася на диво м'яка синя тканина костюма. Її впевненість була схожа на парфуми, і я її вдихнула. Вона схвально прокоментувала білі стіни мого будинку, але це прозвучало не по-хазяйськи, а радше навпаки — мимохідь, ніби хтось похвалив гарний краєвид

чи артефакт. Я одразу зрозуміла, що її дім, де б він не був, буятиме усіма кольорами, а ще — гостями, картинами, безладом і шумом. Едіт Огілві наполягала, що інтер'єри мають бути природні й непретензійні, однак повинні зберігати атмосферу затишку. *«Ознака гарного смаку — це відмова від виставляння добробуту напоказ, наприклад, очевидно нових та модернових предметів або фотографій, основна мета яких — демонстрація соціальних зв'язків».* Щонайменше останню її настанову мені вдалося виконати.

Наші будинки — мій і Тома — самотні близнюки на тихій вулиці. Дві будівлі ранньої вікторіанської епохи, що туляться одна до одної серед купи сучасних будинків на дві сім'ї. Дім Тома був збудований першим, він стоїть у дальньому кутку сліпої вулиці, відтак його розташування більш приватне. Наш забудовник збанкрутував раніше, аніж встиг реалізувати свій план звести уздовж вулиці такі ж солідні будівлі з червоної цегли з вишуканими ґанками. Тож наші два вікторіанські будинки, з їхніми чистими строгими лініями, дуже виділяються на тлі сусідських. І ця спільна відокремленість створює атмосферу виваженої солідарності проти пізніших споруд. Мої почуття до мого дому складні й болючі: немов у людини, яка взяла нерівний шлюб, і тепер її кохання часто чергується з холодною панікою: «А що, як мене покинуть?». Дім — це те, чого я ніколи для себе не придбала б, і часто я уявляю паралельне життя, яке могла б мати, — жила б аби-де або взагалі була б бездомною та немитою, десь на вулиці, лякаючи людей і саму себе. Завдяки своїй працьовитій вдачі й скромному способу життя, мої батьки виплатили іпотеку за кілька років до десятої річниці свого шлюбу, і це їхнє досягнення мене вражає, особливо коли я згадую про власні мізерні доходи.

Ми з Вітою зайшли на кухню, де досі стоять бірюзові шафки з бурштиновим склом. Мій тато змайстрував їх, коли я була ще дитиною.